

МОТИВАЦІЯ ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНО-MOДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ В ОПАНУВАННІ ЗАГАЛЬНОЇ ХІРУРГІЇ

Лігоненко О.В., Чорна І.О., Зубаха А.Б., Шумейко І.А., Дігтяр І.І., Стороженко О.В., Горб Л.І., Ярошенко Р.А.

Українська медична стоматологічна академія

Автори доводять, що позитивна мотивація до навчання – це визначальна складова якісного опанування професійних знань і практичних навичок. Завдання викладачів – усіма педагогічними заходами формувати і підтримувати достатній рівень мотивації під час навчання студентів. Вирішення цього завдання в умовах кредитно-модульної системи освіти забезпечить підготовку лікарів високої кваліфікації.

Ключові слова: кредитно-модульна система освіти, мотивація до навчання, загальна хірургія.

The positive motivation to study is an important component to succeed in professional knowledge and practical skills. The lectures target is creating and keeping up a sufficient level of the motivation during students study. This target implementation within the credit-modular system of education will provide a background of high qualified physicians.

Keywords: credit-modular system of education, motivation to study, general surgery.

Вступ. Процес професійної підготовки лікарів в Україні нині відбувається за вимогами європейського освітнього простору. В умовах упровадження основних положень Болонської декларації в медичних закладах вищої освіти (ЗВО) України необхідно надавати майбутньому лікарю уніфіковані для всіх країн Європи професійні знання і навички. Тільки якісний рівень оволодіння ними може забезпечити конкурентоспроможність випускників ЗВО і перепустку до професійної реалізації особистості в будь-якій державі [2;3].

Серед основних завдань організації кредитно-модульної системи освіти – перехід від пасивного до активного навчання студентів. Це положення вкрай важливе не тільки тому, що першочерговою стає свідомо і цілеспрямована самостійна робота студентів для оволодіння професією, а й через постійне розширення нової інформації щодо хвороб, нових лікарських засобів, методів і технологій діагностики та лікування хворих [5;6]. Для виконання основного завдання реформування медичної вищої освіти – забезпечення якості підготовки фахівців на рівні міжнародних вимог – необхідна висока мотивація до навчання студентів, а педагогів – до викладання предмета [4;7].

Проблема мотивованого навчання студентів актуальна, бо висвітлює необхідність нових підходів до організації освітньо-виховного процесу, перегляду й удосконалення чинних методів, форм і засобів навчання в медичному закладі.

Мета дослідження. Проаналізувати наявну мотивацію до навчання в студентів II і III курсів для розробки методичних заходів із метою поліпшення опанування знань і практичних навичок із загальної хірургії.

Об'єкт і методи дослідження. Проаналізовано результати відповідей студентів III курсу медичного факультету на запитання тематичних анонімних анкет щодо наявної мотивації до навчання і причин недостатнього бажання вчитися. Вивчили рівень підготовки студентів до занять, самостійну роботу студентів, прагнення до якісного оволодіння практичними навичками.

Результати досліджень та їх обговорення. Досвід викладання загальної хірургії на третьому курсі протягом 2013-2018 рр. у реформованих умовах навчання визначив низку об'єктивних труднощів у виконанні вимог, критеріїв і стандартів, започаткованих Болонським процесом. Вони характерні й для викладання інших дисциплін та пов'язані з недоліками матеріально-технічної бази, недостатнім комп'ютерним забезпеченням, що звужує можливість варіювати тестовий контроль.

Останніми роками викладачі кафедри загальної хірургії УМСА досить часто мають справу з випадками зниженої мотивації деяких студентів до якісного опанування предмета загальної хірургії через низку чинників.

1. Високе навчальне навантаження не дає можливості зосередитися на одному предметі.
2. Більшість студентів неспроможні зразу вибрати свою майбутню спеціалізацію, що позначається на мотивації до навчання взагалі.
3. Студенти, які зіштовхнулися з повсякденними труднощами практичного лікувального процесу і низькою оплатою праці своїх старших колег, швидко втрачають мотивацію до навчання широкого спектра предметів, необхідних для розширення кола знань в опануванні своєї майбутньої спеціалізації [2].
4. Одночасне академічне навантаження великою кількістю предметів, недостатнє забезпечення бібліотечними підручниками.
5. Примарна можливість потрапити на навчання за межі України.

Аналіз відповідей на запитання анонімної анкети показав, що студенти відповідально поставилися до заповнення анкети. Охарактеризуємо результати анкетування. Під час аналізу відповідей виявлено численні фактори суб'єктивного характеру: надмірне захоплення комп'ютерними розвагами, небажання студіювати теми занять за підручниками, можливість у будь-який час отримати необхідну інформацію з Інтернету, упевненість в успішному складанні тестів і розв'язанні ситуаційних задач без ґрунтовної підготовки теми. Майже 40% студентів сподіваються на оволодіння практичними навичками пізніше, коли визначаться з фахом або під час навчання в інтернаті. Лише 12% студентів третього курсу відмітили у своїх відповідях бажання більше бути біля хворих, працювати в палатах, перев'язувальних, маніпуляційних. Готовність приходити в клініку у вечірні години і в дні чергувань із швидкою допомогою для опанування професійних практичних навичок висловили 20% респондентів.

Саме тому проблема мотивації до вивчення предмета загальної хірургії на кафедрі розв'язується комплексно.

Підсумки анонімного анкетування були обговорені в академгрупах. В усній формі студенти висловили бажання більше працювати практично. Вони назвали ще кілька причин, які заважають їм навчатися: заборгованість з інших предметів, відірваність від домівки, побутові проблеми. Аналіз анонімного анкетування показав, що характеристики медика-студента збігаються з соціологічним портретом сучасного студента. Йому притаманні споживацьке ставлення до життя, у т.ч. до освіти; орієнтація на розваги, відсутність старанності, інертність; нестриманість бажань, нерозбірливість у засобах їх задоволення; життєва короткозорість, невміння і небажання планувати свої дії наперед; невиправдана висока самооцінка; інтелектуальна байдужість, ігнорування підручниками. Усе це свідчить про низьку мотивацію до навчання, у т.ч. до якісної медичної освіти.

Згідно з концепцією виховної роботи й організації навчального процесу в УМСА на кафедрі загальної хірургії розроблені освітньо-виховні заходи для підвищення мотивації до вивчення предмета. Ми переглянули, виправили і вдосконалили методичні розробки для студентів, тестові завдання та ситуаційні задачі. Усі методичні матеріали доступні для копіювання студентами, а також розміщені на сайті УМСА.

Тестовий контроль знань студентів із кожної теми практичного заняття виконуємо систематично. Тестова перевірка логічно вписується в концепції Болонської декларації, дозволяє раціональніше використовувати час, охопити весь зміст теми заняття, швидко визначити результати засвоєння матеріалу. Вона забезпечує одночасний контроль знань студентів усієї групи і формує в них мотивацію для підготовки кожного заняття і накопичення балів та дисциплінує [1;2].

Ураховуючи недоліки тестового контролю на традиційних паперових носіях, нами опрацьовано, обговорено на засіданнях кафедри і впроваджено в навчальний процес рейтингову систему оцінювання знань. Вона охоплює опитування студентів, освоєння ними практичних навичок, розв'язання тестових завдань і ситуаційних задач та контроль виконання деонтологічних вимог з об'єднанням у одну традиційну оцінку, яку конвертували в бали за шкалою ECTS (European Credit Transfer System).

Такий педагогічний підхід стимулює студентів до активної теоретичної підготовки і мотивованої практичної діяльності під час занять та самостійної праці, добре сприйнятий студентами, що підтверджено результатами анкетування.

Велике виховне значення в навчальному процесі має об'єктивна оцінка знань і вмінь студента, підтримка його в навчанні. Доброзичливе ставлення без панібратства, стисле і чітке обґрунтування позитивних і негативних моментів відповіді, заохочення відносно сформованої практичної навички, дозвіл виконати маніпуляцію у хворого допомагають майбутньому лікарю стати впевненішим у своїх силах, підвищують мотивацію до навчання.

У процесі навчання, формування належної мотивації студентів дуже важлива роль викладача, його компетентності, працездатності, відданості педагогіці. Аби навчання студента було ефективним, а майбутня оцінка об'єктивною, викладачі організують заняття так, щоб на кожному з них були демонстрації хворих, участь студентів у перев'язках, виконанні маніпуляцій, у догляді за хворими. Обхід у палатах із демонстрацією тематичних хворих відбувається за активної участі студентів. Майбутні лікарі ознайомлюються зі скаргами хворих, збирають анамнез, вивчають результати лабораторних досліджень, проводять обстеження хворих (огляд, пальпація, перкусія, аускультация) вимірюють ЧСС, АТ, ЧД. Установлення діагнозу, його диференціювання з уже вивченими хворобами допомагає самостійно аналізувати, інтегрувати знання з тем, вивчених на попередніх заняттях. Призначення лікування та вивчення листків призначення досвідченого лікаря сприяють вивченню і закріпленню назв лікарських засобів, методів застосування. Необхідно до праці з хворими залучати по черзі всіх студентів, а не лише активніших, як це нерідко буває. Викладачі за необхідності надають допомогу студентам у визначенні діагнозу, уточнюють вибір і обґрунтування лікувальної тактики, ознайомлюють із сучасними методами і засобами діагностики та лікування. Тільки викладач, добре мотивований до педагогічної діяльності, з великим стажем лікаря може дати своїм учням вичерпну інформацію, навести власні яскраві клінічні спостереження, які завжди зацікавлюють, інтригують і мотивують студентів до навчання та прагнення бути подібним до свого вчителя.

Велике значення має самостійне виконання під наглядом викладача практичних навичок (заміна білизни, участь у підготовці до операції, догляд і спостереження режиму після операцій, профілактика пролежнів, накладання пов'язок). Це викликає в студентів бажання розширити коло вмінь.

Викладачі кафедри сприяють формуванню і збереженню мотивації, навчаючи студентів молодших курсів практичним навичкам у доклінічних умовах. На практичних заняттях студенти забезпечені методичними вказівками з практичних навичок, де конкретно по пунктах показано показання, необхідний інструментарій і матеріали, послідовність виконання підшкірних, внутрішньом'язових ін'єкцій, підготовки систем для внутрішньовенного вливання, зняття швів, визначення груп крові, накладання джгута, проведення серцево-легеневої реанімації на фантомі та інших практичних навичок, передбачених програмою загальної хірургії. До кожного практичного заняття студенти готують теоретичний матеріал і виконання практичних навичок. Засвоєний алгоритм діяльності під час виконання практичних навичок у навчальних кімнатах сприяє рішучості, впевненості під час самостійної роботи в палатах, перев'язувальній, маніпуляційній.

Збереженню і підвищенню мотивації до опанування практичних навичок в більшості студентів молодших курсів сприяє добре ставлення до них викладачів, лікарів клініки, середнього і молодшого персоналу. Студентам, особливо тим, хто повторно з'являється на чергування, медичні сестри довіряють виконання різних маніпуляцій, повторне виконання яких засвоюється на рівні вміння.

Оптимальним рівнем мотивації є задоволення від власне процесу навчання, активне прагнення знати й уміти сьогодні більше, ніж учора, вчитися все життя. Викладач має захопити студентів предметом, пробудити працелюбність у самостійній роботі, потяг до самовдосконалення, підвищення інтелектуального, професійного, етичного, деонтологічного рівнів навчально-пізнавальної діяльності.

Висновки

1. Належна мотивація до навчання залежить від правильного вибору майбутньої професії, вміння розподіляти час, від зацікавленості у вивченні предмета, працелюбності та широти кругозору студента.

2. Позитивна мотивація є визначальною складовою якісного опанування професійних знань і практичних навичок. Завдання викладачів – усіма педагогічними заходами формувати і підтримувати достатній рівень мотивації під час навчання студентів. Виконання цього завдання в умовах кредитно-модульної системи освіти забезпечить підготовку лікарів високої кваліфікації.

Перспективи подальших досліджень. Планується вивчення впливу на мотивацію студентів до навчання впровадження освітньо-виховної концепції в організацію кредитно-модульної системи освіти при опануванні загальної хірургії.

Список використаної літератури

1. Андрущенко В.П. Особливості кредитно-модульного принципу вивчення клінічної дисципліни «загальна хірургія»: перші результати та проблеми в світі досвіду кафедри / В.П. Андрущенко, Д.В. Андрущенко // Медична освіта. – 2010. – №3. – С.7–8.
2. Глушко Л.В. Удосконалення якості підготовки лікарів в умовах болонського процесу / Л.В.Глушко, Н.В.Чаплинський, Н.З.Позур // Медична освіта. – 2011. – №4. – С.47–48.
3. Запорожан С.Й. Аналіз складових навчальної інформації при вивченні предмета «загальна хірургія» / С.Й.Запорожан, П.О.Герасимчук // Медична освіта. – 2012. – №3. – С.33–34.
4. Москаленко В.Ф. Досвід навчання студентів за європейською кредитно-трансферною системою в НМУ імені О.О.Богомольця як основа для підвищення якості медичної освіти / В.Ф.Москаленко, О.П.Яворовський, Л.І.Остапюк // Медична освіта. – 2010. – №2. – С.60–62.
5. Мороз В.М. Модернізація вищої медичної освіти в контексті болонської конвенції – ідея, мета та реалії / В.М.Мороз, Ю.Й.Гумінський, Л.В.Фоміна // Медична освіта. – 2012. – №2. – С.42–44.
6. Півторак К.В. Формування особистості та мотивації до навчання у студентів медичного університету / К.В. Півторак, І.В.Феджага // Медична освіта. – 2011. – №4. – С.28–31.
7. Унгурян Л.М. Застосування тестової системи оцінки знань у навчальному процесі / Л.М.Унгурян, М.С.Образенко // Медична освіта. – 2011. – №3. – С.20–22.

**КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ПРОДУКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
КОМПЕТЕНТІСНИХ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК НА ЕТАПІ МЕДИЧНОЇ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

Ліхачов В. К., Шиманська Я. В., Тарановська О. О., Добровольська Л. М., Макаров О. Г.

Українська медична стоматологічна академія

Доведено, що одним із найефективніших засобів підвищення ефективності пізнавальної активності студентів є використання в навчальному процесі післядипломної освіти інтерактивних технологій навчання. При інтерактивній технології (кейс-технології) відбувається вироблення знань, а не засвоєння готових знань. Відповіді на запитання необхідно знаходити самостійно.

Ключові слова: інтерактивні технології навчання, кейс-метод, післядипломна освіта, лікар-курсант, медична освіта.

One of the most effective means of increasing the efficiency of students' cognitive activity is the use of interactive learning technologies in the postgraduate education process. With interactive technology (case-study), there is the development of knowledge, rather than mastering the ready-made knowledge. Students should find answers to the questions on their own.

Keywords: interactive learning technologies, case-study, postgraduate education, medical education, resident.

Актуальність. Важливе завдання сучасних закладів вищої освіти – запровадити компетентнісний підхід у освіті, який передбачає формування узагальнених і ключових прикладних предметних умінь та практичних навичок [3;8]. Результативне заняття має не лише формувати глибокі й міцні знання, а й умінь використовувати їх у різних ситуаціях, самостійно здобувати знання, формувати досвід у розв'язанні проблем. Лише за наявності активної зацікавленості лікарів у навчальному процесі, високої мотивації, усвідомлення потреби в засвоєнні знань та вміння можна одержати найкращі результати в розв'язанні ситуативної проблеми в реальності. Задля активізації пізнавальної діяльності лікарів-курсантів ефективним є застосування інтерактивних методів навчання [6;7].

Особливість інтерактивних технологій полягає в тому, що в ході навчання здобувачі освіти мають можливість аналізувати те, що вони знають, розуміють і думають із цього приводу, вчать критично мислити, розв'язувати складні проблеми на основі аналізу обставин та отриманої інформації, зважувати альтернативну думку, приймати продуктивні рішення, брати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими колегами щодо проблеми, яку розв'язують, відстоювати власну думку [1].

Одна з інтерактивних технологій, яка використовується у всьому світі, – це кейс-технологія [7;9]. Цінність кейс-технології полягає в тому, що вона одночасно відображає не тільки практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідний засвоїти для її розв'язання.

Історія цієї методики починається ще з XVII століття, коли теологи брали з життя реальні випадки й аналізували їх, навчаючи своїх студентів. Батьківщиною сучасної кейс-технології стала Школа бізнесу Гарвардського університету, де кейс-метод уперше був застосований у 1910 році. В Україні він став поширюватись у другій половині 90-х років XX століття як пізнавальна акселерація в процесі вивчення природничих наук [2].

У перекладі з англійської Case означає: ситуація, випадок, казус; у низці випадків – їх поєднання (у нашому варі-